

TYÚKANYÓ MESÉI 70. Omlásveszély

Amikor 1983-ban Kelecsényi Csilla megkapta a székesfehérvári Smohay Alapítvány díját — ezt fiatal, de máris láthatólag jelentős művészeknek adták —, valaki megkérdezte, igaz-e, hogy a díjat csak szöke művésznők kaphatják meg? Előtte Lugossy Mária szobrász és El Kazovszkij festő volt a díjazott. Akkoriban még ifjú tehetségnek számítottak, akik előtt ott álltak a következő évtizedek merész és vonzó művészeti kalandjai, s véletlenül mindhárman azonos színű haját viseltek. Az Alapítvány azonban a hajszerin iránt érzéketlennek mutatkozott, annál jobban érdekelte a művészi teljesítmény. Így tűnt ki a szóba jöhető jelöltek közül abban a nevezetes esztendőben Kelecsényi Csilla.

A textil akkoriban már nem volt „soron”, tartott ugyan még egy darabig az „aranykor” lendülete, de már véget érni látszott az a sziporkázó néhány év 1968–1975 között, amelyben újra felfedezett technikák és korábban ismeretlen ötletek, gondolatok bukkantak fel gyors egymásutánban a közönség, a szakma és a művészettörténet ámuló szemei előtt. És már javában fújdogált az új idők szele, nyomában új kérdések és új helyzetek törtek be az izgatottan ragyogó textilvilágba.

Különös jelentőségű korszak következett ekkor. A hetvenes évek közepe és a következő évtized dereka között két fontos folyamat zajlott. 1975 körül Európa-szerte feloldódtak a műfajhatárok, eltűntek a válaszfalak képző- és iparművészet között, s ez így van ma is: nem képző-, nem ipar-, csak művészet létezik. A nyolcvanas évek elején aztán az újfestészet hullámai sodorták magukkal a művészeket, egy időre diadalmasan birtokba véve munkáikat, műhelyeiket. Nem volt váratlan, hogy rajta hagyta nyomát a magyar textilesek tevékenységén is.

Kelecsényi Csilla eredetileg textilesként indult pályáján, az 1960-as évek végén színre toppant „nagy generáció” tanítványaként, örökségének közvetlen folytatójaként maga is benne élt az új művészeti folyamatban, és sokáig nem dugta ki fejét az áramlatok felszínre fölé. Elődeitől azonban mindenekelőtt kíváncsiságot és bátorságot örökölt. Így történt, hogy 1981-es kőszegi kiállításán egy szokatlanul nagyszabású munkájával átlépett azon a belső határon, amely a kézzel és szemmel egyszerűen átfogható kompozíciót a szabadon formálódó, a környező tér felé megnyúló és annak részévé váló, a teret átalakító installációtól elválasztja. Ezzel a gesztussal nem csupán saját helyét,

tehetségének és gondolkodásmódjának karakterét határozta meg, hanem művészetének további útját is.

Így aztán nem is lepődött meg senki, amikor megannyi textil-kompozíció után egyszerre festeni kezdett. Kollégái között másokat is érdekelni kezdett a festés, mint technika, cselekvés, gesztus, mint anyag, amely nem áll nagyon messze a textilművészek hagyományos matériájától: tudjuk, a festmény alapja vászon. És Kelecsényi képei máskülönben sincsenek távol textilmunkáinak világától. Attól a pillanattól kezdve, hogy papírba rögzítette a járdába süllyesztett aknák és csatornafedelek vastkos textúráját, vagy foszladozó motívumokat rögzített varrógéppel a törtfényű vásznak zizegő anyagdarabkái közé — világosan látszott, hogy a látható, a fogható világ részletei, szilánkjai, a törmelék érdeklő leginkább. Azt a különös, pillanatonként, négyzetcentiméterenként változó, folytonosan hunyorgó és csillapíthatatlanul nyüzsgő szövedéket kutatja máig, amely már korai munkáinak, szálvágásainak, installációinak is titokzatosan rejtőzködő alapanyagát jelentette.

Itt látható festményeit is a töredékek uralják. Ezúttal építészeti részletek, homlokzatok, pillérek, ormok, oszlopok töredékei omlanak-halmozódnak egymásra, ablakok nyílnak a semmibe, a valaha-volt egész darabkái fedik, takarják egymást, körvonalaik elcsúsznak, elmozdulnak a térben. A 18. század utazó rom-festőinek szeme előtt vibrálhattak így az antik épületromok, ha Rómában meg-megállva elbámultak az elmúlt idők omladékai felett.

Az egymásra rétegződő építészeti tagozatok, az omlásnak indult gondolatok és a köztük átsuhanó sejtések Kelecsényi kompozícióin egyszerre fenyegetően és barátságosan, hívogatóan és rejtélyesen, idegen közegként vonják magukhoz a tekintetet, ki nem mondva, inkább csak érzékeltetve a homályos mélységet, ahol — mint a képeken itt is — a kimondhatatlan bújik meg a rétegek között.

Aki erre felé járva eljut a kiállításra, az meglátja és megérti majd a Kelecsényi Csilla képein feltorlódozó, barlangszerűen ránc boruló, váratlanul nyakunkba zúduló szomorúságot is. Ha nem figyelmezteti is felirat, megérzi majd a töredékekben lappangó omlásveszélyt.

Répcelak, Répce Galéria, 2015. május 13. — június 6.

KOVALOVSKY MÁRTA